

A GYERMEKBARÁT TELEPÜLÉSEKÉRT.

Cselekvési keret

Ahol jó gyereknek lenni!

CSELEKVÉSI TERV A GYERMEKBARÁT TELEPÜLÉSEKÉRT.

Ez a dokumentum a Gyermekbarát Városokért (Building Child Friendly Cities. A Framework for Action) című 2004-ben, az UNICEF Innocenti Kutatóintézet* által kidolgozott anyag alapján került összeállításra, amely a Gyermekbarát Város meghatározásának és megteremtésének alapjait fekteti le. Bemutatja egy olyan helyi irányítási rendszer kialakításának lépéseit, amely kötelezettséget vállal a gyermekek jogainak tiszteletben tartására. A keret az 1989. november 20-án elfogadott ENSZ Gyermekjogi egyezményében (továbbiakban: Gyermekjogi egyezmény) meghatározott, a nemzeti kormányok által követendő módszert alkalmazza helyi szinten.

A Gyermekbarát Városok koncepciója minden olyan közösségre érvényes, amelyben gyermekek élnek, legyen az nagy vagy kicsi, városi vagy vidéki. E cselekvési terv feladata, hogy keretet adjon a modell/program különböző viszonyok között való alkalmazásához.

Tekintettel a program településmérettől független rugalmas alkalmazhatóságára, a magyarországi programot **„Gyermekbarát Település”** elnevezéssel használjuk a továbbiakban.

A Gyermekbarát Település kezdeményezése több fontos folyamat, trend felismeréséből született, úgy mint a globális társadalmak gyors átalakulása és városiasodása; a decentralizáció eredményeképpen az önkormányzatok és a helyi közösségek megnövekedett felelőssége lakóikért; és következésképpen a városok és urbánus települések fontosságának növekedése a nemzetközi és nemzeti gazdaságokon belül. A program a Gyermekjogi egyezmény célkitűzéseit alkalmazza azon a szinten, ahol a legnagyobb közvetlen hatással lehet a gyermekek életére. Ez egyben egy olyan stratégia is, amelynek célja a lehető legjobb életminőséget biztosítani mindenki, s főleg a gyermekek számára.

Egy Gyermekbarát Település elkötelezett a Gyermekjogi egyezmény teljeskörű betartása mellett.

Ennek megfelelően garantálja, hogy minden gyermek és fiatal**:

- hatással lehessen a települését érintő döntésekre;
- elmondhassa a véleményét arról, hogy milyen településen szeretne élni;
- aktívan részt vehessen a családi, kisközösségi és társadalmi életben;

***UNICEF Innocenti Kutatóintézet** - Az UNICEF 1988-ban alapította meg saját kutatóközpontját, az Innocentit.

Az UNICEF Innocenti munkatársai azért dolgoznak, hogy a gyermekeket érintő kérdések szakmai háttere, a gyerekek és családjaik helyzetére vonatkozó adatok és a nemzetközi összehasonlító elemzések a lehető legmagasabb színvonalon készüljenek el. Az UNICEF kutatóközpont célja, hogy működésével hozzájáruljon az ENSZ Gyermekjogi egyezményében foglaltak érvényesítéséhez.

****A dokumentum az „állam” kifejezés alatt a nemzeti kormányokat érti.** A Gyermekjogi egyezmény szóhasználatában a „Felek” kifejezés az egyezményt ratifikált államokat jelöli. Hasonlóképpen, a „gyermek” kifejezés az egyezmény 1. cikkében meghatározott kritériumok szerint kisgyermeket, serdülőket és fiatalokat foglal magában, 0-tól 18 éves korig.

- hozzáférhessen olyan alapvető szolgáltatásokhoz, mint a lakás, az egészségügyi ellátás és az oktatás;
- tiszta vizet ihasson és higiénikus körülmények között élhessen;
- ne fenyegetse kizsákmányolás, bántalmazás és erőszak;
- biztonságban járhasson települése utcáin;
- találkozhasson a barátaival és játszhasson;
- a településén legyenek zöldterületek a növényeknek és állatoknak is,
- szennyezésmentes környezetben élhessen;
- részt vehessen kulturális és társadalmi eseményeken;
- egyenrangú polgára lehessen településének, hozzáférjen minden szolgáltatáshoz, származására, vallására, vagyoni helyzetére, nemére vagy fogyatékosságára való tekintet nélkül.

Ha olyan gyermekekre gondolunk, akiket ismerünk és olyan településekre, amelyeket ismerünk, máris el tudjuk kezdeni felépíteni gondolatban a Gyermekbarát Település vízióját...

HOGYAN ÉPÍTSÜNK GYERMEKBARÁT VILÁGOT?

A Gyermekjogi egyezmény alkalmazásának folyamata

A genfi székhelyű ENSZ Gyermekjogi Bizottság, olyan ún. ENSZ szerződés-alkotta (treaty body) monitoring szerv, amely a Gyermekjogi egyezmény nemzeti alkalmazását ellenőrzi, és már javaslatot tett korábban az alkalmazáshoz szükséges általános intézkedésekre. Az Egyezmény 44. cikke szerint a Részes Államok rendszeres jelentéssel tartoznak a Bizottságnak az Egyezmény teljes alkalmazása érdekében tett lépéseikről. A Bizottság által jelentéstételhez ajánlott irányelvek a rendelkezéseket nyolc csoportba osztották fel. Az első csoportba az „általános intézkedések” tartoznak. Ezek a jogi, adminisztratív és egyéb lépések egyúttal a Gyermekbarát Település építőkockái is. Miközben a nemzeti kormányok jelentéseiket készítették, egy sokuk számára teljesen ismeretlen adatgyűjtési módszert kellett alkalmazniuk, hogy elegendő információt szerezhessenek a gyermekeket érintő jogszabályokról és joggyakorlatról, valamint a gyermekek aktuális helyzetéről. Eközben legtöbbjük nemcsak azzal szembesült, hogy új jogszabályokra és szakpolitikai változásokra van szükség, hanem azzal is, hogy egy új közigazgatási struktúra, a gyermekek jogait szem előtt tartó és láthatóvá tevő új tevékenységek, világos prioritások kijelölése és a kormány és a társadalom gyermekekkel kapcsolatos felfogásának megváltozása is elengedhetetlen.

A Gyermekbarát Település megvalósítása valójában a Gyermekjogi egyezmény alkalmazása a helyi önkormányzatok irányítása mellett, melynek legfőbb célja a gyermekek jelenlegi életminőségének javítása jogaik elismerésével és azok tiszteltben tartásával, és ezzel egy jobb társadalom megteremtése számukra és a jövő nemzedékek számára. Ez egy olyan gyakorlati folyamat, amelybe aktívan és valóságosan be kell vonni a gyermekeket.

Az állam az a szereplő, amely felelősséget vállal a gyermekek védelméért az Egyezménynek megfelelően – de a kormányoknak és a helyi önkormányzatoknak kell a folyamat élére állni. A kormányok és a helyi önkormányzatok egyedül azonban nem tudják a Gyermekbarát

Település modelljét megvalósítani: együtt kell működniük magukkal a gyerekekkel, családjaikkal és mindenkivel, aki hatással van a gyermekek életére.

Ennek a dokumentumnak a célja egy valóban Gyermekbarát Település megvalósításához szükséges stratégia kidolgozása. Ez a stratégia valódi városokról, településekről vett gyakorlati példákon alapul.

GYERMEKBARÁT TELEPÜLÉS: AZ ÉPÍTKEZÉS ELEMEI

Egy Gyermekbarát Világ (A World Fit for Children)

Az Egyesült Nemzetek (ENSZ) Közgyűlése különleges, gyermekekkel foglalkozó ülésének (2002 május) záródokumentumában az államok kötelezettséget vállaltak, „hogyan aktívan támogatják és védik minden gyermek jogait. (...) Elismerve, hogy a Gyermekjogi Egyezmény, a legszélesebb körben elfogadott egyetemes emberi jogi egyezmény és Fakultatív Jegyzőkönyvei átfogó nemzetközi jogi rendszert alkotnak a gyermekek és jóllétük védelmében.” (4. paragrafus)

A különleges ülés végén konszenzussal fogadták el a Nyilatkozatot és egy Cselekvési Tervet. (A teljes angol nyelvű szöveg megtalálható a http://www.unicef.org/publications/index_4445.html oldalon.)

Az Egy Gyermekbarát Világ beazonosította azokat a partnereket, amelyekkel az Államoknak együtt kell működniük „a közös cél – a gyermekek jólléte valamint jogaik védelme és népszerűsítése – érdekében...” Mások mellett említi a helyi önkormányzatokat és hatóságokat, amelyek „...biztosíthatják, hogy a gyermekek érdekei központi szerepet játszanak a fejlesztési tervekben. Ha már jelenleg is létező kezdeményezésekre építenek, például olyan gyermekbarát településekre, amelyeken nincs szegénytelep, a polgármesterek és helyi vezetők jelentősen javíthatnak a gyermekek életén.”

Ennek megfelelően a Záródokumentum különös hangsúlyt helyezett a Gyermekbarát Városok működő és növekvő kezdeményezésének szerepére. A Záródokumentum szerint az Államoknak „sürgősen, lehetőleg 2003 végéig ki kell alakítaniuk vagy meg kell erősíteniük nemzeti, és ahol szükséges, regionális terveiket, konkrét, határidőhöz kötött és a jelen Cselekvési Tervnek megfelelő, mérhető célokkal...” (59. paragrafus)

Mindez közvetlen lehetőséget nyújt a Gyermekbarát Településért dolgozók számára, hogy a kezdeményezést a Gyermekjogi egyezmény végrehajtásához és a gyermekbarát világ kialakításához való alapvető hozzájárulásként népszerűsítsék. Ezt a folyamatot elindíthatja és irányíthatja egy kormány is, a Gyermekbarát Települések koncepciójának központi támogatásával, népszerűsítésével, de létező regionális és helyi kezdeményezés is élére állhat joggyakorlatok és tapasztalatok megosztásával, egy nemzeti cselekvési terv kialakításának részeként.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a folyamat többféleképpen indulhat el: fentről lefelé, egy jogszabállyal, az önkormányzat rendeletével, vagy egy hivatalosan elfogadott kormányzati állásfoglalással, amelyet aktívan koordinálnak, hogy eljusson a közigazgatás

minden szintjére és a régió, vagy járás minden pontjára. Vagy elindulhat letről felfelé is, egy helyi kisközösségből, ahol a gyermekek „követelik” jogaikat a biztonságos mozgáshoz és a játékhoz az adott településen, és ez a mozgalom elég erős ahhoz, hogy településszerte elterjedjen. A legtöbb esetben a különböző megközelítések kombinációja vezet eredményre.

A folyamat más gyermekbarát kezdeményezéseket is magába foglalhat, vagy akár azokból is kiindulhat: gyermekbarát kórházak és iskolák, vagy olyan környezetvédő projektek, amelyeknek célja, hogy tiszta vizet és higiénikus környezetet biztosítson a gyermekek számára. Maguk a gyermekek is, vagy gyermekszervezetek, más civil szervezetek vagy emberi jogi intézmények (pl. gyermekjogi ombudsman vagy ezt a feladatot ellátó szerv) is elindíthatja ezt a kezdeményezést.

Az „UNICEF Gyermekbarát Település” elképzelése nem egy ideális államon vagy egy kizárólagos minta modellen alapul, sokkal inkább joggyakorlatokon nyugvó keretet és iránymutatást biztosít, amely bármely településnek segítséget nyújt, hogy vezetése, környezete, vállalkozásokkal való kapcsolatai és szolgáltatásai „gyermekbarátabbakká” válhassanak, hogy majd hálózatot alkotva, a körülöttük lévő településeknek is át tudja adni a tudást és a vonatkozó joggyakorlatot.

Az „UNICEF Gyermekbarát Település” program keretrendszerébe úgynevezett „építőköveket” sorol fel. Ezek olyan gyakorlatok és intézkedések, amelyek szükségesek ahhoz, hogy aktívan bevonva a gyermekeket, fiatalokat, jogaikat és legfőbb érdekeiket figyelembe vegyék a róluk szóló, őket érintő döntések meghozatalakor, és hogy biztosítsák a gyermekek azonos jogát minden alapszolgáltatáshoz való hozzáféréshez.

Az „UNICEF Gyermekbarát Településsé” váláshoz nélkülözhetetlen a politikai felelősségvállalás és elköteleződés a Gyermekjogi egyezmény rendelkezéseinek végrehajtására, a helyi önkormányzat, a civil szervezetek, a gyermek és felnőtt lakosság és vállalkozások összehangolt fellépése.

Ez a folyamat valójában a Gyermekjogi egyezmény helyi szinten való alkalmazása, amely a következő elemekből áll:

1. **A gyermekek aktív és tényleges részvételének biztosítása:** a településen élő gyermekeket támogatni kell abban, hogy az őket érintő kérdésekben véleményt nyilváníthassanak. Véleményüket meg kell hallgatni és figyelembe is kell venni a róluk (is) szóló döntéshozatal során.
2. **Gyermekbarát jogszabályi keretek kialakítása:** olyan jogalkotásra, keretszabályozásokra és eljárások biztosítására van szükség, amelyek következetesen elismerik, védik és érvényesítik a gyermekek jogait.
3. **Településszintű gyermekjogi stratégia kidolgozása:** ki kell dolgozni egy részletes, átfogó gyermekjogi stratégiát vagy programot a Gyermekjogi egyezmény alapján.
4. **Gyermekjogi szervezeti egység felállítása:** a helyi önkormányzaton belül állandó struktúrák (gyermekjogi osztály/felelős személy) kialakításával kell biztosítani a gyermekek szempontjainak figyelembevételét a döntések előkészítésekor, végrehajtásakor és értékelésekor.

5. **A döntések hatásvizsgálata a gyermekek szempontjából:** rendszeres hatásvizsgálatokkal kell felmérni, milyen hatással van a jog és a gyakorlat a gyermekekre – az adott jogszabály, intézkedés bevezetése előtt, közben és után.
6. **Gyermekebarát költségvetés:** megfelelő pénzügyi forrásokat kell biztosítani a gyermekekkel kapcsolatos ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz, gyakorlatokhoz és programokhoz.
7. **Rendszeres jelentés a település gyermekeinek általános helyzetéről:** adatgyűjtéssel, felmérésekkel kell segíteni a településen élő gyermekek jóllétének és jogaik betartásának feltérképezését, a problémás jogszabályi területek, rossz gyakorlatok, hiányt szenvedő csoportok feltárásának érdekében.
8. **A gyermekek jogainak tudatosítása:** a gyermekek jogait szükséges megismertetni a gyermekekkel és a felnőttekkel egyaránt, ideértve a gyermekekkel foglalkozó szakembereket is.
9. **Független gyermekjogi képviselő:** támogatni kell a gyermekek védelmével és a gyermekjogok érvényesítésével foglalkozó civil szervezeteket és a független emberi jogi intézményeket (ombudsman) a gyermekek jogainak védelméért.
10. **Gyermekebarát vállalkozások bevonása:** az üzleti szféra egyéni vagy vállalati képviselőinek aktív és fenntartható bevonása, érdekeltté tétele a gyermekek fokozott védelmét és a gyermekjogok érvényesítését célzó közösségi felelősségvállalás terén.

Amint a párbeszéd eredményes lesz, és a döntéshozók elfogadják, hogy a Gyermekebarát Települések kiépítését az Egyezmény írja elő, és hogy az nem „csak” a gyermekek, hanem minden ember érdekeit szolgálja, a fenti tevékenységek és folyamatok szabályozott keretek között haladhatnak.

Jelenleg nagyon kevés állam, régió, város vagy akár lakókörnyék kezeli a gyermekek ügyét világos prioritásként. Annak elérése, hogy ügyük napirendre kerüljön és prioritást élvezzen, nagyon nehéz elérni, nem utolsósorban azért, mert a gyermekek nem szavazhatnak a választásokon.

A gyermekbarát rendelkezések politikai elfogadtatásához nagyban hozzájárul, ha gyakorlati példákkal mutatjuk be, milyen fontos és hasznos lenne a gyermekeket is bevonni a közösségi fejlesztésekbe, ezt pedig elsősorban helyi szinten lehet eredményesen megtenni, például a gyermekek bevonásával a játszóterek megtervezésébe; az új lakóépületek gyermekbarát tervezésével; az ivóvíz-szolgáltatás fejlesztését és a higiéniát megcélzó projektekkel; gyermekközpontú közlekedéstervezéssel; az iskolákban valódi konzultációk tartásával a tantervről és a házirendről.

Amíg a helyi önkormányzat ki nem alakít egy világos és részletes stratégiát a Gyermekbarát Településsé váláshoz, másokra is szükség lesz, hogy következetesen képviseljék a fenti programot, és megismertessék a döntéshozókkal, jogalkotókkal és jogalkalmazókkal. Még akkor is, ha a helyi politikai vezetők akarják a változást, szükség lesz a további nyomásgyakorlásra: magukra a gyerekekre, civil szervezetekre és másokra.

MIÉRT FONTOS A GYERMEKKÖZPONTÚ VÁROSTERVEZÉS?

Mivel indokolhatja egy város a gyermekek előtérbe helyezését? Először is azzal, hogy ez törvényi kötelezettség: az Egyezmény értelmében a nemzetközi jog kötelezi az államokat, hogy minden gyermekeket érintő döntésüket a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeinek figyelembevételével hozzák meg. Amikor Magyarország – napjainkra a világ másik 195 állama mellett - 1991-ben vállalta a Gyermekjogi egyezményben foglaltak végrehajtását, egyértelmű és számon kérhető kötelezettséget vállalt a gyermekek és a gyermekjogok védelmére. A törvényi háttér mellett azonban más nyomós okai is vannak annak, hogy miért mindenkinek az érdeke a gyermekek előtérbe helyezése:

- **Minden gyermek önálló személyiség emberi jogokkal:** az emberi faj tagjaiként azonos jogokkal rendelkeznek a felnőttekkel, és nem tulajdonai szüleiknek, nem az állam termékei, nem kialakulatlan, vagy mini-emberek.
- **Egészséges gyermekek-egészséges társadalom:** a gyermekek egészséges fejlődése és aktív részvétele alapvető fontosságú bármely társadalom jövője szempontjából.
- **A gyermekek támogatásra szorulnak, felelősséggel tartozunk értük:** A gyermekek teljesen függő helyzetben kezdik meg életüket. Csak a felnőttek segítségével válhatnak függetlenekké és teljesehetnek ki.
- **Fejlődési folyamatuk és függő helyzetük különösen sérülékennyé teszi őket:** így életkörülményeik, például a szegénység, a nem megfelelő lakóhely, bántalmazó környezet, vagy akár a környezetszennyezés nagyobb hatással vannak rájuk, mint a felnőttekre.
- Ugyanebből következik, hogy **a gyermekek életét jobban befolyásolják a kormányzatok cselekedetei – vagy azok hiánya –, mint bármely más csoportét.** A központi és helyi kormányzati politika szinte minden területe hatással van a gyermekek életére, direkt, vagy indirekt módon. Helyzetük nagyon érzékeny barométerként jelzi a szociális, környezeti, gazdasági és más változások hatásait.
- **A gyermekeknek nincs szavazati joguk és a hagyományos politikai folyamatokban nagyon kevés szerepet kapnak.** Külön odafigyelés nélkül, nincs vagy nagyon kevés befolyásuk van olyan központi vagy helyi önkormányzati döntésekre, amelyek meghatározzák életüket.
- **Jogsértések elleni fellépésük akadályokba ütközik:** Helyzetük, szerepük, ismerethiányuk miatt komoly akadályokkal szembesülnek, ha jogaik megsértése ellen kellene fellépniük.
- **A gyermekek elhanyagolása igen költséges a társadalom számára.** Kutatások állnak rendelkezésre arról, mennyire meghatározza a gyermekek fejlődését és növekedését az, hogy a családban és más gyermekellátási intézményekben kisgyermekként, sőt, az anyaméhben hogyan bántak velük. Ettől függ az is, mennyi pénzbe kerülnek a társadalomnak életük során.

Ahol a helyi önkormányzatok még nem támogatják teljeskörűen a kezdeményezést, az egyházi, nem-kormányzati, civil szervezetekre, beleértve a helyi kisközösségek szervezeteit, még nagyon sok munka vár. Jó megközelítés lehet egy független monitoring rendszer felállítása, amelynek feladata az egyes kormányzati szervek és közintézmények (iskolák, könyvtárak, múzeumok, parkok) gyermekekkel szembeni hozzáállásának értékelése, gyermekbarát kritériumok megállapításával és akár „gyermekbarát díjak” kiosztásával. Ez felkeltheti a média érdeklődését és a politikusok figyelmét.

A Gyermekbarát Településsé váláshoz elengedhetetlen a gyermekek aktív bevonása. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy elmondja a véleményét és azt figyelembe is vegyék a döntéshozók. Természetesen részvételük és véleménynyilvánításuk módja fokozott figyelmet érdemel: a gyermekekkel való konzultáció gyakran nagyon felületes, továbbá gyakran elfelejtjük a csecsemők és kisgyermekek reprezentációját is, csak azért mert ők „kicsik”, holott ugyanolyan jogaik vannak az Egyezmény vonatkozásában, mint nagyobb társaiknak, amelyre különös figyelmet kell fordítani, hogy ne sérüljenek és igényeiket valóban figyelembe vegyék. De mindez nem elég, és nem lehet végcélja sem csupán ennek a kezdeményezésnek. Sokkal inkább egy (jó) eszköze annak, hogy megfelelő hangsúlyt kapjanak a gyermekek jogai, és ezáltal is jobb legyen az életük.

A GYERMEKBARÁT TELEPÜLÉS ALAPJAI

A Gyermekbarát Település alapvetése az Egyezmény zsinórmértékéül szolgáló 4 jog garantálásán nyugszik:

A hátrányos megkülönböztetés tilalma (2. cikk): egy Gyermekbarát Település minden gyermeké. Meg kell találni és különös figyelemben kell részesíteni azokat a gyermekeket, akiket hátrányos megkülönböztetés ér, és jogaik gyakorlásában akadályokba ütköznek. A megkülönböztetés különféle és összetett módon érinti a gyermekeket: családjuk nehéz életkörülményei miatt, ha valamilyen fogyatékkal élnek, ha etnikai vagy más kisebbség tagjai, vagy ha munkára kényszerítik őket.

A gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdeke (3. cikk): a Gyermekbarát Település vezetői garantálják, hogy a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeit veszik figyelembe „minden, a gyermeket érintő döntésükben”. A gyermekek előtérbe helyezése a Gyermekbarát Település sarokköve. Egy település vezetésének döntései szinte mindig hatással vannak a gyermekekre, közvetve vagy közvetlenül, ezért a döntéshozatal valamennyi szintjén és szervezeti egységében tisztában kell lennie azzal, és kellően érzékenynek arra, hogy a meglévő és az új szakpolitikai döntések milyen hatással vannak a gyermekekre.

A gyermek joga az élethez és a fejlődéshez (6. cikk): a Gyermekbarát Település azért dolgozik, hogy a lehető legtöbb gyermek megfelelő módon fejlődhessen, azáltal, hogy optimális feltételeket biztosít a gyermekkorhoz, a gyermek életéhez, most. Az Egyezmény szellemében a gyermek fejlődése fizikai, mentális, lelki, erkölcsi, pszichológiai és szociális fejlődésként értendő.

A gyermek véleményének meghallgatása és tekintetbe vétele (12. cikk): egy Gyermekbarát Településen a gyermekeket látják és hallják. Bátorítják őket állampolgári és jogalanyi szerepük aktív gyakorlására és szabadon kifejezhetik véleményüket „minden őket érintő kérdésben”, véleményüket pedig komolyan veszik: a kormányban, a lakóhelyükön,

iskolaikban és családjukban. A Gyermekbarát Település építésének folyamatában a gyermekek aktív, tájékozott részvétele elengedhetetlen.

A GYERMEKBARÁT TELEPÜLÉS ÉPÍTŐKOCKÁI

1. A GYERMEKEK RÉSZVÉTELE:

A gyermekek véleményét - az őket érintő valamennyi kérdésben - meg kell hallgatni és a döntéshozatal során figyelembe kell venni!

Ez a Gyermekbarát Településsé válás folyamatának lényege: a gyermekek tájékoztatása és bevonása a folyamatba, véleményük és tapasztalataik tiszteletben tartása; a gyermekek partnerekként és egyénekként való elismerése, akik jogokkal rendelkeznek és (a felnőttekkel) egyenlő, aktív polgárok.

Nem elég, persze, az önkormányzati információkat megosztani, működési struktúrákat és megbeszéléseket megnyitni a gyermekek előtt. A gyermekekkel való kapcsolat jelentős, alapvető és folyamatos változást jelent: az információ formájának és terjesztésének, a vita és konzultáció struktúráinak, valamint a megbeszélések szervezésének, időzítésének és napirendjének megváltozását.

A Gyermekjogi egyezmény 2015-re, két ország kivételével az egész világon elfogadottá vált 1989 óta. Ez óriási befolyást gyakorolt sok államban arra, hogy megváltoztassa, milyen módon tekintenek a gyerekekre. Az, ha meghallgatjuk a gyermekeket és komolyan figyelembe vesszük véleményüket - amely jogi kötelezettségünk az Egyezmény 12. cikke szerint - változást hoz a mindennapok kapcsolataiban is, és az intézmények és szolgáltatások lassan gyermekbarát irányba alakulnak.

Sok államban, és számos városban már történtek előrelépések. A 12. cikkre reflektáló törvények kihívást jelentenek a gyermekekre vonatkozó hagyományos „hallja, de nem érti” attitűddel szemben, és szülők, pedagógusok, gondozók és mások kötelezettségévé teszik, hogy odafigyeljenek a gyermekekre, és kellő figyelmet fordítsanak a nézeteikre. Egyes kormányok speciális konzultációkat tartanak gyermekekkel, és néhány esetben

a konzultáció mindennapi gyakorlatának kiépítésére törekednek.

Azok, akik Gyermekbarát Településsé válásra törekednek, sok pozitív példát találhatnak a gyermekek részvételének biztosítására - de még több lehetőséget a gyerekekkel való új és innovatív részvételi gyakorlatok kifejlesztésére.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Tükröződik-e az Egyezmény 12. cikke a település önkormányzatának minden döntéshozatali szintjén?
- A gyermek véleményének tiszteletben tartását szorgalmazzák-e a közvélemény és különösen a szülők felé?
- A gyermek véleményének tiszteletben tartása be van-e építve a gyermekekkel dolgozó szakemberek alap- és továbbképzésébe?
- Kikérik-e a gyermekek véleményét, megkülönböztetés nélkül minden őket érintő ügyben?
- Működnek-e „szakértő” gyermek-csoportok, akiknek a véleményét kikérik „a tapasztalatai szakértőt igénylő” kérdésekben? (pl. gyermekvédelmi kérdésekben a szakellátásban élő gyermekeket; a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeket a fiatakorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási kérdésekben, és így tovább)
- Vannak-e intézkedések, amelyek biztosítják a csecsemők és kisgyermekek szempontjainak figyelembe vételét a döntéshozatal során?
- Joguk van-e a gyerekeknek, hogy meghallgassák őket minden őket érintő közigazgatási vagy bírósági eljárásban?

2. A GYERMEKBARÁT JOGI KERET:

A jogszabályoknak, szakpolitikai döntéseknek és eljárásoknak a gyermekek jogait figyelembe kell venniük és tiszteletben kell tartaniuk!

A helyi hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a hatáskörükben tartozó kérdések és szabályozások minden szempontból a gyermekek jogait támogatják és védelmezik. A helyi önkormányzatnak a gyermekek szószólójaként kell fellépnie annak érdekében, annak érdekében, hogy a hatáskörén kívül eső jogszabályi keretek és eljárások is tiszteletben tartsák a gyermekjogokat.

Egyértelmű, hogy az Egyezmény elveiben és rendelkezéseiben gyökerező jogi keret nélkül, pozitív szakpolitika és joggyakorlat a gyermekek vonatkozásában valószínűleg nem alakulna ki, kivéve igen hiányos, és ezáltal egyben diszkriminatív módon. Másrészt, az erős jogi keretek csak akkor hasznosak a gyermekek számára, ha azok számukra is ismertek, és ha megfelelő tájékoztatással, jogtudatosítással megfelelően alkalmazzák azokat, valamint, ha szükséges, ki is kényszeríthetőek.

Az Egyezmény fentiekben összefoglalt alapelveinek tükröződnie kell a jogszabályokban. A gyermekek valamennyi őket érintő döntésben való részvételének biztosításáról szóló

12. cikkben foglalt kötelezettségnek meg kell jelennie a jogszabályokban, valamint a szakpolitikákban és a joggyakorlatban.

A jogszabályok gyermekjogi szempontú felülvizsgálatához szükség van a kormányzat, csakúgy, mint független szakértők bevonására is. Bizonyos kérdésekben maguk a gyerekek az igazi szakértők: hiszen, ki más tudná mondani, hogy például, részvételi jogukat tiszteletben tartják-e a családjukban, az iskoláikban és tágabb környezetükben?

ELLENŐRZŐ LISTA

- Volt-e a gyermekeket érintő nemzeti jogszabályoknak olyan következetes és átfogó felülvizsgálata, amely a Gyermekjogi egyezmény rendelkezéseinek való megfelelésre vonatkozott?
- Végeztek-e helyi szinten olyan következetes és átfogó vizsgálatot, arra vonatkozóan, hogy miként hatnak a nemzeti jogszabályok a gyerekekre?
- Felülvizsgálták-e a helyi hatóságok az összes rájuk vonatkozó jogszabályt arra vonatkozóan, hogy azok biztosítják-e a Gyermekjogi egyezmény tiszteletben tartását?
- Ezekben a felülvizsgálatokban részt vettek-e független intézmények, és magukat a gyermekeket bevonták-e?
- A településen élő gyermekeket érintő jogszabályokban megfelelően tükröződik-e a Gyermekjogi egyezmény zsinórmértékű szolgáló 4 alapelv:
- Minden gyermek valamennyi jogának elismerése, mindennemű megkülönböztetés nélkül (megfelelő diszkriminációellenes jogszabályok és a hátrányos helyzetű gyermekek fokozott támogatása)
 - A gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeit kell az elsődleges szempontnak tekinteni minden gyermekekkel kapcsolatos intézkedés során.
 - A gyermek élethez, túléléshez és fejlődéshez való jogának biztosítása.
 - A gyermek véleményének tiszteletben tartása, beleértve a meghallgatáshoz való jogot minden a gyermeket érintő közigazgatási vagy bírósági eljárásban.
- Végeztek-e az egész településre kiterjedő vizsgálatot arra vonatkozóan, hogy garantálják a gyermekek - beleértve a nehéz körülmények között élő gyerekeket is - számára a tanácsadási, érdekképviselési és panasztételi eljárásokhoz való hozzáférést, jogaik megsértése esetén való jogorvoslat biztosítása érdekében?

3. TELEPÜLÉSI GYERMEKJOGI STRATÉGIA:

A Gyermekbarát Településsé váláshoz ki kell dolgozni a Gyermekjogi egyezményen nyugvó részletes, átfogó gyermekjogi stratégiát vagy napirendet!

Az államokat több nemzetközi, emberi jogi-gyermekjogi fórumon arra ösztönözték, hogy nemzeti cselekvési terveket dolgozzanak ki a gyermekekre vonatkozóan (lásd pl. a Gyermekügyi Világtalálkozó 1990-ben és az ENSZ Közgyűlés 2002-es Rendkívüli Ülésszaka Gyermekekről), arra buzdítva őket, hogy az Egyezményre alapozzák ezeket.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága határozottan ösztönzi az államokat olyan nemzeti szintű gyermekjogi stratégia és napirend kifejlesztésére, amely az egész Egyezményt lefedi.

A helyi gyermekjogi stratégiáknak természetesen kapcsolódnia kell az ilyen nemzeti szintű folyamatokhoz.

Ezek a helyi stratégiák vagy cselekvési tervek hídként működhetnek a nemzeti- és a településszintű döntéshozatal közt, arra törekedvén, hogy az Egyezmény valóra váljon a gyermekek számára.

A Gyermekeknek Való Világ, a 2002-es Gyermekekről Szóló Rendkívüli Ülés eredményeket tartalmazó dokumentuma kiemeli a kormányok és mások mellett a helyi önkormányzatok és hatóságok közötti partnerség kifejlesztésének jelentőségét, amely elősegíti „hogya gyermekek álljanak a fejlesztési programok középpontjában.”

A gyermekek számára egységes, jogokon alapuló megközelítésű szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, helyi szinten az Egyezményben gyökerező alapelvek elfogadását, és egy egységes, gyermekjogi stratégia kidolgozását követeli meg, ideális esetben konkrét célokkal. Mivel a kormányok szervei és egységei oly sokfélék, és az általuk nyújtott különféle szolgáltatások közvetlenül vagy közvetve mind hatással vannak a gyermekekre, a jó koordináció elengedhetetlen.

Ha a stratégia kialakítására több szervet érintő eljárásban kerül sor, az egyeztetés szükségessége egyértelmű. A stratégia ez esetben jelentheti a főfókusz, meghatározva az egyeztetés célját (egy a helyi önkormányzathoz közeli külön egység vagy koordináló mechanizmus életre hívása válhat szükségessé, mint a koordináció irányításának eszköze - lásd az alábbi 4.pontot).

A Gyermekbarát Településsé válásra összpontosított stratégia kidolgozásánál arra kell törekedni, hogy a gyermekek és a többi állampolgár is részt vegyenek benne. A helyi szintű folyamatokat össze kell kapcsolni a nemzeti stratégiákkal és tervekkel; és meg kell jelenniük más döntéshozatali szinteken is. A gyermekjogi stratégia folyamatos elkötelezettséget követel meg a helyi önkormányzat legmagasabb politikai szintjétől is (közgyűlés + képviselő-testület, polgármester), hogy az elegendő hatáskört biztosítson

ahhoz, hogy valóban megváltozhassanak a körülmények a gyermekek javára.

Túl a politikai és elvi nyilatkozatokon, a stratégia valós és elérhető célokat kell, hogy meghatározzon a gyermekek teljeskörű gazdasági, társadalmi valamint kulturális polgári és politikai jogaival kapcsolatban.

Többnek kell lennie egy kívánság listánál, tartalmaznia kell a település minden gyermeke számára a teljes folyamat leírását. A stratégia egyik legfontosabb célja az Egyezményben található hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének az érvényesítése.

A stratégiát, miután megfogalmazásra kerül, annak érdekében, hogy hatékony és eredményes legyen, meg kell ismertetni valamennyi végrehajtásában érintettel. Érthető formában és nyelvezettel elérhetővé kell tenni a gyermekek és a gyermekekkel dolgozó szakemberek számára.

A stratégia kidolgozása jelentős erőfeszítésekkel jár, és nem egy egyszeri dolog. A stratégiában meghatározott célokat és prioritásokat időnként frissíteni kell, ezért ellenőrzésre és felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezéseket is kell tartalmaznia. Ezeknek képesnek kell lennie arra, hogy értékeljék a stratégia hatásait a gyermekek valós életére, ami természetesen ismét kiemeli a gyerekekkel való közvetlen kapcsolattartás fontosságát.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Létezik-e nemzeti gyermekjogi stratégia, amely az Egyezmény teljes végrehajtásának előmozdítását célozza ?
- Kidolgozott-e a kormányzat egy "A Gyermekeknek Való Világ"-ban javasolt Nemzeti Cselekvési Tervet?
- Kidolgoztak-e a helyi önkormányzatok olyan gyermekjogi stratégiát, amelynek középpontjában Gyermekbarát Település létrehozása áll?
- Folytattak-e a stratégia kidolgozásakor széles körű konzultációt a gyermekek és

fiatalok, a gyermekekkel foglalkozó szakemberek és civil szervezetek bevonásával?

- A stratégia az Egyezmény egészén nyugszik, ezzel lefedve a gyermekek gazdasági, szociális és kulturális jogait, valamint a polgári és politikai jogait?
- Kiterjed-e a stratégia minden gyermekre településen, különös tekintettel azokra a gyermekekre, akik feltehetően társadalmilag kirekesztettek vagy más módon marginalizálódtak?
- Kiemelten kezelik-e a helyi hatóságok a stratégiát és a kidolgozásához vezető folyamatokat - például a polgármester a képviselő-testület vagy a közgyűlés elfogadja és támogatja-e azt?
- Integrálták-e a stratégiát, más helyi és nemzeti tervezési mechanizmusokba, beleértve a nemzeti gyermekjogi stratégiákat vagy a gyermekeket érintő nemzeti fejlesztési terveket, annak érdekében, hogy ne szoruljon ki a politikai/döntéshozatali napirendről?
- Tartalmaz-e a stratégia konkrét prioritásokat és határidőkkel megjelölt célokat, a településen élő gyerekek életének valamennyi releváns aspektusát illetően?
- Meghatározza-e a stratégia a végrehajtására vonatkozó feladatokat és felelősöket?
- Ismert-e a stratégia előkészítési folyamata és maga a stratégia a helyi igazgatási-döntéshozatali rendszer minden szintjén, a gyermekek, családjaik, közösségeik és azok körében, akik velük élnek, velük vagy értük dolgoznak?
- Ki van dolgozva a stratégia hatékony felülvizsgálati rendszere?

4. A GYERMEKJOGI SZERVEZETI EGYSÉG VAGY KOORDINÁLÓ MECHANIZMUS:

A helyi önkormányzatban belül állandó szervezeti struktúrát, egységet (személyt), kell kialakítani/jelölni a gyermekek szempontjainak figyelembe vétele érdekében a döntéshozatal során.

Az önkormányzati "működési gépezet" országonként és településenként változik. A Gyermekbarát Településsé válás minden környezetben megköveteli, hogy a gyerekek a döntéshozatal központjában legyenek. Ennek egyik módja egy magas szinten, átfogóan működő szervezeti egység, vagy koordinációs mechanizmus kialakítása. Ez a legmagasabb politikai szinttől kell, hogy kapjon felhatalmazást - közvetlen kapcsolata kell legyen a polgármesterrel és a képviselő-testülettel, hogy végrehajthassa a gyermekjogi stratégiát, hatékony koordináció, ellenőrzés mellett. Egy ilyen szervezeti egység nem veszi át a feladatokat más gyermekekkel foglalkozó önkormányzati szervektől; az a célja, hogy biztosítsa a gyermekek szempontjainak figyelembe vételét és megfelelő elsőbbségét az egész önkormányzati működés során. Amíg nincsenek az Egyezményben nyugvó egységes, konszenzusos célok kidolgozva és elfogadva - ami a fenti gyermekjogi stratégia célja is - és hatékony koordináció kialakítva az egyes szervezeti egységek között, a Gyermekbarát Településsé válás nem lesz teljes.

A különböző önkormányzati egységeken belül és azok között, és a többi helyi önkormányzatban belül és között is összehangolásukat szolgáló struktúrákat kell létrehozni. Sokszor a gyerekek érdekei vesznek el a döntéshozatali szervek között, és a nagyon

nehéz problémák közül csak néhányra képes egy kormányzati szerv egyedül megoldást találni.

Ezekén túl, fontos lesz a kapcsolódási pontokat és azon kulcsfontosságú tisztviselőket (fókuszpont) megnevezni, akiknek a feladata a gyermekek szempontjai figyelembe vételének biztosítása minden önkormányzati szervnél és területen.

Erre szükség van az önkormányzaton belüli belső koordinációban éppúgy, mint azon kívül, hogy tudni lehessen, ki a gyermekjogok biztosításáért felelős személy.

A helyi önkormányzat gyermekjogi fókuszpontja az innováció és szakértelem központjává kell váljon, amely együttműködik magukkal a gyermekekkel és a fiatalokkal - átültetve a 12. cikket saját gyakorlatába és mindennapi tevékenységeibe.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Van-e egy beazonosítható szervezeti egység vagy koordinációs mechanizmus a települési önkormányzatnál, amely felelős az alábbiakért:
 - ✓ A Gyermekbarát Településsé válás népszerűsítése?
 - ✓ A gyermekek érintő szakpolitikák koordinálása?
 - ✓ A gyermekjogi stratégia kidolgozása és nyomon követése?
- A polgármester/községi/képviselő-testület biztosított-e hatáskört a működéshez?
- A szervezeti egység tart-e fent közvetlen kapcsolatot a gyermekekkel, és biztosítja-e, hogy a gyermekek véleményét tiszteletben tartja munkája során és a települési önkormányzat minden szervének munkájában?

5. GYERMEKJOGI HATÁSVIZSGÁLAT:

Rendszeres elemzéssel kell biztosítani annak vizsgálatát, hogy az adott döntés jogi, politikai, társadalmi hatásai, hogyan érintik a gyermekeket!

Az Egyezmény értelmében a kormányok minden szinten, beleértve a települési önkormányzatokat, kötelesek biztosítani, hogy a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekei az elsődleges szempontot jelentsék minden gyermekekkel kapcsolatos intézkedés előkészítése és végrehajtása során. Egyetlen önkormányzat sem tudhatja, hogy ez az elv

megvalósul-e, anélkül, hogy egy szigorú folyamat folyamatosan felmérné a jogi, politikai és gyakorlati hatásokat a gyermekekre.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottság szorgalmazza a Részes Államok számára megfogalmazott ajánlásaiban a döntések gyermekjogi szempontú hatásvizsgálatának bevezetését. Jelentős nemzetközi és nemzeti viták voltak erről, de nagyon kevés állam hajtotta végre ez idáig. Amely érthető, hiszen ez nem könnyű feladat. Például a hátrányos megkülönböztetés tilalmának érvényesülése azt is jelenti, hogy a jogi és szakpolitikai hatásokat minden gyermekre vonatkozóan meg kell vizsgálni, különös tekintettel a gyermekek azon csoportjaira, amelyek hagyományosan a peremre szorúlnak. Egyes jogszabályok és szakpolitikák csak a gyermekek egyes csoportjaira vagy korcsoportjaira hatnak, vagy hatnak igazán jelentősen. A jogszabályok vagy szakpolitikák lehetséges hatását meg kell vizsgálni még hatályba lépésük előtt. Ennek a lehető leghamarabb kell megtörténnie a szakpolitikák kialakításának folyamatában annak érdekében, hogy a döntéshozatalt befolyásolni lehessen a megfelelő irányba.

Lehetséges modellekből sok jó példát találunk Európa számos országában - lásd: Szlovénia, Horvátország, Franciaország, Spanyolország, Németország. Amikor új szakpolitikát vagy jogszabályokat léptetnek életbe, azok tényleges, gyermekekre gyakorolt hatását folyamatosan értékelni kell. És míg a települési önkormányzatoknak be kell építeni ezeket a folyamatokat szakpolitika-alkotásukba, az is fontos, hogy legyenek független gyermekjogi hatásvizsgálatok civil szervezetek, és ahol léteznek, ott független, gyermekekre fókuszáló emberi jogi intézmények által (lásd az alábbi 9 pont.). Ezeket az innovatív testületeket, amelyek definíciója megköveteli, hogy jogszabály hozza létre őket, fel kell hatalmazni arra, hogy hatékonyan lépjenek fel a gyermekjogok védelme és képviselése érdekében. Nagyon lényeges a gyermekek közvetlen részvétele a hatásvizsgálatban, mivel a gyermekek gyakran az egyetlenek, akik pontosan meg tudják határozni az adott jogszabály vagy szakpolitika hatását az életükre.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Van-e olyan eljárás, amely biztosítja a gyermekeket érintő új jogszabályok, szakpolitika vagy gyakorlat hatásának vizsgálatát a gyermekekre általában és a gyermekek egyes csoportjaira?
- Kellő időben történik-e a gyermekjogi hatásvizsgálat ahhoz, hogy befolyásolni tudja a döntéshozatalt?
- Értékelik-e rendszeresen a települési önkormányzatok döntéseinek aktuális hatását a gyermekekre?
- Ezek a mérési és értékelési folyamatok figyelembe veszik-e minden gyermek helyzetét, beleértve a hátrányos helyzetű és peremre szorult csoportokat is?
- Ezekbe a folyamatokba bevonnak gyermekeket is?
- Léteznek más, független gyermekjogi hatásvizsgálatok?

6. GYERMEKBARÁT KÖLTSÉGVETÉS:

Biztosítani kell a megfelelő forrásokat a gyermekekre fordítandó kiadások vonatkozásában és a költségvetés tervezése során pontos költségelemzést is el kell végezni!

A költségvetés egy sajátos terület, amely révén a település komoly hatással van a gyermekekre, és így a költségvetési elemzés fontos szempontját képezi a gyermekekre vonatkozó hatásvizsgálatoknak is. A Gyermekjogi egyezmény előírja az államoknak, hogy a gyermekek gazdasági, szociális és kulturális jogainak „a rendelkezésre álló források legnagyobb mértékében” kell érvényt szerezni. Nincs olyan állam vagy település, mely meg tudja határozni, hogy milyen jól teljesíti ezt a kötelezettségét anélkül, hogy részletes és pontos költségvetési elemzést ne készítsen, beleértve azt a keretrendszert, amely megvizsgálja, hogy a költségvetési kiadások milyen hatással vannak a gyermekekre.

Mint a Gyermekbarát Település minden építőköve esetében, a költségvetési valamint egyéb önkormányzati tevékenységek során egyaránt kulcsfontosságú annak a célnak a biztosítása, hogy a gyermekek jól láthatóak legyenek. E láthatóság nélkül kevés a remény, hogy a gyermekek annak arányában jutnak forráshoz, mint amihez joguk van.

Ahogy egy település önkormányzatának a nemzeti jogszabályokkal kapcsolatosan a gyermekei szószólójaként kell megnyilvánulnia, ugyanez a szerepe a nemzeti költségvetés vonatkozásában. Biztosítani kell, hogy a gyermekek - és különösen a hátrányos helyzetű gyermekek - fair - sőt "maximális" - részhez jussanak a forrásokból. Ott, ahol a kulcsfontosságú szolgáltatások, mint az oktatás és az egészségügy finanszírozása nemzeti, és nem helyi szinten meghatározott, az önkormányzatoknak vizsgálnia kell, hogy a források elosztása méltányos-e, és mit tehet a források egyenlőtlen és diszkriminatív elosztása esetén jogorvoslat érdekében.

A költségvetés tervezésének-elfogadásának folyamatát világossá és hozzáférhetővé kell tenni mind a gyermekek, mind más állampolgárok számára, valamint abba be kell vonni a gyermekeket és fiatalokat is.

ELLENŐRZŐ LISTA

- A települési önkormányzat képes-e megállapítani, hogy a gyermekek részesülnek-e méltányosan a forrásokból azon szolgáltatások esetében, amelyek elosztását nemzeti szinten végzik?
- Adekvátn elemzik-e a teljes települési költségvetést és annak egyes elemeit, hogy felfedjék a gyermekekre fordított összegek arányát?
- Átlátható-e a település költségvetési folyamata és tartalmaz-e konzultációt a gyermekekkel?
- Úgy készítik-e el, és teszik közzé a költségvetést, hogy rámutatnak a gyermekekhez köthető forrásokra minden területen?

7. A TELEPÜLÉSEN ÉLŐ GYERMEKEKRE VONATKOZÓ RENDSZERES JELENTÉS:

A településen élő gyermekek helyzetéről, jogaik érvényesüléséről, rendszeres és

szisztematikus adatgyűjtést és monitoringot kell végezni!

A Gyermekbarát Település folyamatosan monitorozza az ott élő gyermekek helyzetét. Rendszeresen gyűjti a különféle statisztikákat és információkat a gyermekek teljes körére vonatkozóan, születéstől 18 éves korukig, amely alapvető fontosságú a gyermekek központú szakpolitika-formáláshoz. Annak biztosítására, hogy a statisztikai adatokat és információkat megfelelően használni tudják, külön ki kell emelni minden hátrányos megkülönböztetést, például lányok vagy fiúk, etnikai kisebbségek, fogyatékkal élő gyermekek és más csoportok ellen.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága megállapította, hogy az ily módon lebontott adatok gyűjtése létfontosságú általános intézkedés az Egyezmény végrehajtásához. Az egyes kormányzati szervek és a nemzeti statisztikai hivatalok remélhetőleg részt vesznek „a gyermekek helyzetéről” szóló nemzeti jelentések kidolgozásában. A helyi szintű folyamatok összekapcsolódhatnak ezzel, de települési szinten lehetséges, hogy még részletesebben vizsgálják a gyermekek életét és körülményeit, különösen a diszkriminációval sújtottak életét. Fontos, hogy a jelentés ne csak a rendelkezésre álló információkat dokumentálja, hanem egyértelműen azonosítsa be azokat a hiányosságokat, amelyek gátolják a bizonyítékokon alapuló politikai döntéshozatalt.

Ha a „Településen élő Gyermekek Helyzetéről” szóló jelentés szerepe az, hogy megítélje a gyermekek polgári és politikai jogainak érvényesülését, akkor úgy kell tekintenie a gyermekekre, mint szakértőkre, és az egyetlenekre, akik abban a helyzetben vannak, hogy hozzájárulhatnak a pontos értékeléshez. A gyermekek kutatókként, valamint a kutatás tárgyaként való alkalmazásuk is megfontolandó. A gyermekeket be kell vonni az értékelések elvégzésébe, igények felmérésébe, megoldási javaslatok kidolgozásába és a jelentés elkészítésébe.

Az összegyűjtött statisztikai adatokat és információkat ki kell elemezni és a jelentést közzé kell tenni, terjeszti és úgy használni, mint a Gyermekbarát Település egy építőelemét. A jelentést abban a formában kell elkészíteni és közzétenni, amelyben az valóban elérhető nemcsak a kulcsfontosságú politikai döntéshozók és települési vezetők részére, hanem a lakosság és a gyermekek részére is (akár az interneten is). Formális és rendszeres vitát kell szervezni a jelentés következtetéseiről a politikusok és szakértők között.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Rendelkezésre áll-e elegendő statisztikai és egyéb információ a településen élő gyermekekről a Gyermekbarát Településsé válás terén elért előrelépés megítéléséhez?
- Létezik-e egy „Jelentés a Településen élő Gyermekek Helyzetéről”?
- Ha igen, akkor
 - ✓ dokumentálja-e minden gyermek életét, születéstől 18 éves koráig?
 - ✓ nyújt-e a gyermekek bizonyos csoportjai elleni diszkrimináció felméréséhez szükséges adatokat?
 - ✓ a jelentést úgy teszik közzé és terjesztik, hogy elérhetővé váljon
- » kulcsfontosságú politikai döntéshozók számára?

- » gyermekek, és a gyermekekkel dolgozó szakemberek számára is?
- Rögzít-e a jelentés hiányosságokat a rendelkezésre álló statisztikai adatokat és információkat illetően?
- A jelentést hatékonyan használják-e a szakpolitikák kidolgozásához?

8. A GYERMEKEK JOGAINAK ISMERTETÉSE:

A Gyermekjogi egyezményt és a gyermekjogok világát meg kell ismertetni a felnőttekkel és a gyermekekkel!

Az emberi jogokat, köztük a gyermekek jogait ismerni kell ahhoz, hogy élni lehessen velük. Egy Gyermekbarát Településen a gyermekek, mint egyenlő jogalanyok státuszát elismerik mindazok, akik velük vagy értük dolgoznak. A Gyermekjogi egyezmény a részes államokra különleges kötelezettséget ró, miszerint elveit és rendelkezéseit „széles körben ismertté kell tenni arra alkalmas és aktív eszközökkel, felnőttek és a gyermekek számára egyaránt”.

Az Egyezmény, az oktatás céljairól szóló 29. cikke szerint az oktatásnak többek között arra kell irányulnia, hogy a gyermekekben „kifejlődjön a tisztelet az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok iránt”. Ha egy állam vagy egy település elkötelezett az emberi jogok kultúrájának építésében, ebben a folyamatban logikus, hogy a gyermekek különös fókuszot kapnak. Az Egyezmény tanítása - beleértve az emberi jogokat- az iskolai oktatásban, fontos kezdet. Az órák tartalma mellett az iskola szellemiségének és szervezetének, működésének is tükröznie kell az Egyezményt.

Ennek a folyamatnak a részeként képzést- és továbbképzést kell szervezni mindazoknak, akik gyermekkel és gyermekekért dolgoznak - köztük politikusoknak és kormányzati tisztviselőknek – hogy ezzel támogassuk a gyermekek emberi jogainak tudatosulását, megértését és tiszteletét.

Az önkormányzatnak szüksége lesz arra, hogy maguktól a gyermekektől kérjen tanácsot jogaik leghatékonyabb terjesztéséről köztük, szüleik és mások között. Partnerség szükséges a civil szervezetekkel, ifjúsági csoportokkal és a médiával, mivel ezek döntő szerepet játszanak a kommunikációban és tájékoztatásban.

A gyermekjogok ismeretének és tiszteletének biztosítása egy véget nem érő, élethosszig tartó feladat.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Dolgozott-e ki a település, a gyermekek jogtudatosításáról szóló stratégiát, a gyermekek és felnőttek számára?
- Kaptak-e a város vezetői, a politikusok és a kulcsfontosságú tisztviselők a gyermekek emberi jogait érintő képzést?
- Az emberi jogokról és a Gyermekjogi egyezményről szóló oktatást, képzést integrálták-e a tantervekben?
- A gyermekekkel foglalkozó szakemberek kapnak-e gyermekjogi képzést?
- Vannak-e rendszeres értékelések a gyermekek jogainak ismeretéről a felnőttek és a gyermekek körében?

9. A GYERMEKEK FÜGGETLEN KÉPVISELETE:

Támogatni kell a gyermekek védelmével és a gyermekjogok érvényesítésével foglalkozó civil szervezeteket és a független emberi jogi intézményeket (gyermekjogi ombudsman)!

A Gyermekbarát Településsé válásban elkötelezett vezetés elég bátorsággal kell, hogy rendelkezzen, hogy elszámoltatható legyen a gyermekekkel való bánásmódjában.

A civil szervezetek fontos szerepet játszanak a gyermekek életének javításában. A Gyermekjogi egyezmény elfogadása óta számos civil szervezet jött létre, amelyek elkötelezettek a gyermekek jogainak védelme érdekében.

Sok államban a gyermekekre fókuszáló civil szervezetek egymással szövetségre is léptek, koalíciót alkotva, az Egyezmény lehető legteljesebb és leghatékonyabb végrehajtása érdekében. A „nem kormányzati szervezet” (NGO) kifejezés számos csoportot magában foglal: vannak azok, akik kifejezetten az emberi jogok, gyermekjogok előmozdítása iránt elkötelezettek, vannak a hagyományos gyermekek jólétével foglalkozó szervezetek, egyházi és vallási csoportok és így tovább. Egyre több gyermekek- és fiatalok által vezetett ifjúsági szervezet jelenik meg, ami az emberi jogok önérvényesítő fejlődéséhez vezet: ezek következetes, de nem irányító felnőtt segítségre szorulnak.

Nemzetközi szinten az ENSZ-rendszere hangsúlyozza az emberi jogi intézmények fontosságát az emberi jogok ellenőrzésére, előmozdítására és védelmére nemzeti szinten. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága támogatja a független gyermekjogi-emberi jogi intézményeket. Sok államban vannak gyermekjogi ombudsmanok vagy gyermekjogi biztosok, vagy a nemzeti emberi jogi intézmény keretén belül összpontosítanak kiemelten a gyermekekre. Magyarországon ilyen az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (www.ajbh.hu).

Néhány esetben, az ilyen intézmények regionális vagy városi szinten is léteznek. Lényeges, hogy ezek az intézmények valóban hozzáférhetőek legyenek a körülöttük élő gyermekek számára.

Ezen intézmények hatékonyságának kulcsa a függetlenségük amellyel a gyermekek érdekeinek őrzőjeként vagy bajnokaként járnak el. Miután törvényi hatás- és feladatkörük összekötik őket a Gyermekjogi egyezmény előírásaival, jól kiegészítik a civil szervezeteket, azzal a megnövelt hatékonysággal, amelynek alapját a törvényi előírás nyújtja. A települési önkormányzatok talán nem rendelkeznek a gyermekjogi ombudsman pozíció létrehozásának hatáskörével, de ezt támogathatják a központi kormányzat felé.

ELLENŐRZŐ LISTA

- Van-e az önkormányzat által kidolgozott partnerség a civil szervezetek széles körével?
- Kapnak-e a gyermekek védelmével foglalkozó civil szervezetek támogatást, és hozzáférést, konzultációs lehetőséget a döntéshozatalban való részvételhez?
- Ösztönözik és támogatják-e gyermekek- és fiatalok által vezetett civil szervezeteket?
- Létrehozott-e / vagy lobbizott-e a település egy független emberi jogi intézmény létrehozásáért?

10. GYERMEKBARÁT VÁLLALKOZÁSOK

A település fejlesztésébe aktívan és fenntartható módon be kell vonni az üzleti szféra egyéni vagy vállalati képviselőit.

A gazdasági szereplőket, legyenek egyéni vagy kisvállalkozók, nagy cégek érdekelte kell tenni a gyermekek fokozott védelmét és a gyermekjogok érvényesítését célzó közösségi felelősségvállalás terén.

A települési önkormányzat konzultációk során mérje fel a településén vagy környékén működő vállalkozások lehetőségeit, ismertesse meg velük a Gyermekbarát Település koncepcióját és közösen térképezzék fel azokat az együttműködési pontokat, lehetőségeket, amelyek mind a vállalkozás, mind a településen élő gyermekek szempontjából gyümölcsözőek. A konzultációba vonják be magukat a gyermekeket is, hiszen szempontjaik megismerésével új perspektívák nyílnak az ott élők szükségletei vonatkozásában.

A gyermekek támogatása nemcsak „befektetés a jövőbe”, ami az adott gyermek és majdani felnőtt életének segítése kapcsán rajzolódik ki, hiszen ha minőségi ellátást és szolgáltatást kap a gyermek születésétől fogva, jobb esélyeket is kap az oktatásban, képzésben való részvételben, majd a munka világában. Ugyanakkor a gyermekek itt és most történő támogatása elengedhetetlen egy egészséges közösség fenntartása vonatkozásában, mert ha egy gyerek is „rosszul” van a településen, az bizony kihat szűkebb és tágabb környezetére.

ELLENŐRZŐ LISTA:

- A települési önkormányzat kezdeményezett konzultációt a lehetséges gazdasági szereplőkkel a gyermekbarát szolgáltatások kialakítása, javítása vagy már beruházások vonatkozásában, amely a gyermekek érdekeit szolgálják?
- Bevonta-e ebbe a konzultációba magukat a gyermekeket?
- Igyekezett-e lehetőségeihez mérten, bármilyen módon ösztönözni, érdekeltté tenni a vállalkozásokat a gyermekekkel kapcsolatos fejlesztésekben?

A GYERMEKBARÁT TELEPÜLÉSEKÉRT.
Cselekvési keret

UNICEF Magyar Bizottság Alapítvány
1067 Budapest, Eötvös u. 9.
+36 1 201 4923
unicef.hu | unicef@unicef.hu

unicef
MAGYAR BIZOTTSÁG